

Nr B 15

Memorial, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ärvdabalk m. m.

Genom propositionen nr B 23 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga bl. a. ett vid propositionen fogat förslag till lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap.

I 1 § första stycket av den föreslagna lagen stadgas befogenhet för domstol att i mål om äktenskaplig börd eller om faderskapet till barn utom äktenskap under vissa förutsättningar förordna om blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper med avseende å modern och barnet ävensom, såvitt angår mål om äktenskaplig börd, mannen i äktenskapet och, i mål om faderskapet till barn utom äktenskap, man mot vilken talan föres. Om anledning förekommer till antagande, att annan haft samlag med modern å tid, då barnet kan vara avlat, må förordnande om undersökning avse jämväl honom.

Andra stycket av 1 § i förslaget har följande lydelse: Rätten äger ock, där det för utredningens fullständigande finnes erforderligt, förordna att undersökningen skall omfatta syskon till barnet eller föräldrar till annan som avses med förordnande enligt första stycket.

Paragrafens tredje stycke upptager föreskrift att, innan förordnande meddelas, tillfälle att yttra sig skall lämnas den som förordnandet skulle avse.

Slutbestämmelserna i lagförslaget innehåller bl. a. föreskrift om ikraftträdande den 1 januari 1959.

I avgivet utlåtande, nr B 14, i anledning av propositionen har första lagutskottet, såvitt angår förevarande lagförslag, hemställt, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i förslaget — måtte antaga detsamma med den ändringen däri att de i slutbestämmelserna intagna orden »den 1 januari 1959» utbytes mot orden »den 1 juli 1959».

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har kamrarna vid behandling den 19 november 1958 av utskottets utlåtande stannat i olika beslut, såvitt angår förslaget till lag om blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap.

Första kammaren har beslutat bifalla vad utskottet i utlåtandet hemställt.

Andra kammaren har beslutat godkänna lagförslaget med — utöver av utskottet föreslagen ändring — den ändringen att 1 § andra stycket utgår.

Med anledning av vad sålunda förekommit har utskottet till behandling förehått frågan om sammanjämkning av den skiljaktighet, som föreligger mellan kamrarnas beslut.

Utskottet

Kamrarnas skiljaktiga beslut avser frågan, huruvida den i förevarande lagförslag stadgade möjligheten att i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap förordna om blodundersökning eller annan antropologisk undersökning skall omfatta syskon till barnet och föräldrar till andra personer, som enligt förslaget i övrigt är undersökningspliktiga. Såsom framgår av utskottets utlåtande nr B 14 är detta spörsmål nu för andra gången föremål för prövning i riksdagen och det är med hänsyn till dess art naturligt, att nu liksom vid behandlingen år 1949 motsatta meningar kan hysas inför en dylik vidsträckt undersökningsplikt.

På de skäl utskottet utvecklat i sitt berörda utlåtande har utskottet funnit sig icke längre böra avvisa en undersökningsskyldighet av denna omfattning. Detta ställningstagande har föranletts bl. a. av att utskottet efter utredning, som företagits under ärendets behandling, blivit övertygat om att möjligheten till undersökning av ifrågavarande anförvanter skulle med numera till buds stående undersökningsmetoder öka förutsättningarna för en riktig bedömning av faderskapsfrågor och därigenom förbättra bevismöjligheterna i de viktiga statusmål det här gäller. Från de hjälpmedel, som sålunda finnes tillgängliga, nödgas man f. n. — enligt vad som upplysts — avstå i inemot 200 fall årligen, enär nuvarande ordning icke medger undersökning av anförvanterna med mindre en dylik kan åstadkommas på frivillig väg. Ur många synpunkter framstår det som otillfredsställande att icke kunna fullt ut begagna sig av de hjälpmedel som finns att så säkert som möjligt fastställa faderskap. Särskilt med tanke på att frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt kan förväntas bli inom en framtid upptagen till prövning är det också önskvärt att redan nu vidga bevismöjligheterna. Det står nämligen klart att en alltmera ökad erfarenhet rörande hjälpmedlen vid faderskapsbedömningen skulle kunna i motsvarande mån underlätta arvsfrågans slutliga lösning.

Den sålunda av utskottet förordade omfattningen av undersökningsplikten, till vilken jämväl lagrådet ställt sig positivt under motivering att den torde bliva av sådant värde att den borde genomföras oavsett därmed förenade olägenheter, har av första kammaren godtagits, därvid under den överläggning, som föregått beslutet, icke framställts annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Andra kammarens beslut, som innebär att kammaren motsatt sig införandet av undersökningsplikt för berörda anförvanter, har fattats med 107 röster mot 57 för utskottets hemställan; av kammarens övriga ledamöter har 49 varit frånvarande och 17 avstått från att rösta. Under överläggningen har mot förslaget i denna del riktats kritik av i allt väsentligt den innebörden dels att några nämnvärt förbättrade

möjligheter att fastställa det biologiska faderskapet icke skulle följa av förslaget och dels att framtvingandet av en undersökning av anförvanterna kunde vålla menliga konsekvenser för de berörda, exempelvis därigenom att förelupen otrohet inom föräldragenerationen skulle kunna komma i dagen.

Vid övervägande av frågan huruvida i det sålunda uppkomna läget möjlighet finnes att inbjuda någondera kammaren att förena sig med den andra anser utskottet det icke böra ifrågakomma att föreslå första kammaren, som enhälligt bifallit utskottets hemställan, att utan vidare biträda andra kammarens beslut. Ej heller synes med hänsyn till de inom andra kammaren yppade meningsmotsättningarna lämpligt förorda att denna kammare inbjudes att förena sig med första kammaren. Däremot finnes skäl som talar för att en sammanjämkning försökes efter andra linjer. Spörsmålet om en utvidgning av undersökningsplikten till att omfatta den ifrågavarande kretsen av anhöriga bör icke nu utan vidare avfärdas utan det synes utskottet med hänsyn till behovet av att skapa säkrare underlag för faderskapsbedömningar angeläget att denna fråga, efter den ytterligare utredning, som på grund av andra kammarens beslut och den inom denna kammare förda debatten må anses erforderlig, snarast upptages till förnyat övervägande. Vid en sådan utredning bör kunna närmare undersökas under vilka förutsättningar en utvidgning av undersökningsplikten kan medgivas.

Utskottet föreslår därför att kamrarnas skiljaktiga beslut så sammanjämkas, att första kammaren nu biträder andra kammarens beslut samt att riksdagen samtidigt anhåller om den utredning, varom ovan nämnts.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A. att första kammaren med frånträdande av sitt beträffande första lagutskottets utlåtande nr B 14 fattade beslut, såvitt angår 1 § förslaget till lag angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap, måtte biträda det beslut, som härutinnan fattats av andra kammaren; samt

B. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning rörande förutsättningarna för att i mål om äktenskaplig börd eller faderskapet till barn utom äktenskap ålägga syskon till barnet eller föräldrar till dem, som eljest enligt lag är undersökningspliktiga, att underkasta sig blodundersökning eller annan antropologisk undersökning samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 27 november 1958

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Lindblom, Per Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson och herr Arvidson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Landgren, Hedqvist, Gezelius, fru Johansson, herr Onsjö, fru Löfqvist och fru Lidman-Frostenson.